

* प्रकरण कं. २

② मागणीचे विश्लेषण

(Demand Analysis)

२-४ उपयोगिता - मर्थ - (Meaning)

उपभोक्ता एखादी वस्तु खरेदी करतो किंवा पसंदा उपभोग होतो तेव्हा त्या वस्तुपासुन त्याला जे समाधान मिळते त्या समाधानाच्या संवर्धनाकडे तो अर्थशास्त्रज्ञांनी उपयोगिता ही संकल्पना वापरली आहे. मर्यादित वस्तुसोबत संतुष्टी उपयोगिता ही संकल्पना वापरली जाते. एखाद्या व्यक्तीला एखाद्या वस्तुची इच्छा किंवा गरज असले तेव्हा त्या व्यक्तीला त्या वस्तुवरून उपयोगिता वाटते. उदा. गवताचेवरील मावासारखा पांढऱ्या गरज आहे पाणी पिण्यामुळे त्याची गरज ही गरज पूर्ण होतार आहे म्हणून त्याच्या हल्लीची पाण्याची उपयोगिता आहे.

② उपयोगिताची संकल्पना (Concept of Utility) -

① स्टेनले जेव्हन्स -

व्यक्तीची गरज पूर्ण करण्याची वस्तुसोबत अंती असणारी माक्ती म्हणजे उपयोगिता होय.

② ए. व्ही. मॉरिस -

उपयोगिता ही उपभोक्त्याला समाधानाची किंवा आनंदाची स्थिती आहे.

③ पिनिवट वेळी व्यक्तीची गरज पूर्ण करण्याची विविध पद्धती समजावून देणारे उपयोगिता हेय.

उदा. येते की खाद्या पदार्था अंगी गरज पूर्ण करण्याची समजावून देणारे म्हणून त्या पदार्थांमध्ये उपयोगिता आहे असे मांडले जाते.

* उपयोगिता विश्लेषणाची गृहीते (Assumptions of Utility Analysis)

① उपयोगिता मोजता येते :-

उपयोगिता ही संकल्पना स्वच्छ आणि गरज या संज्ञेची सहसंबंधी संज्ञा आहे. जेव्हा खाद्या पदार्थाची खाद्या पदार्थाची पद्धती स्वच्छ वाटते किंवा गरज वाटते त्यावेळी त्या व्यक्तीला त्या पदार्थांमध्ये उपयोगिता वाटते. पण स्वच्छ ही मोजावी संज्ञेची असलेल्या संकल्पना असल्याने उपयोगिताचे मापन करणे हेच नाही या समवेतच उपाय म्हणून डॉ. मास्वि यांनी उपयोगिताचे अप्रत्यक्ष मापन करणे याचे असे मांडले. त्याच्या मते खाद्या पदार्थाची खाद्या पदार्थाची पद्धती जीविके अधिक किंमत देण्यास तयार आहे तिची त्या पदार्थांमध्ये त्या व्यक्तीची उपयोगिता अधिक आहे. उदा. एक व्यक्ती सफरचंद खरेदी करण्यासाठी 50 ₹ आणि संत्री खरेदी करण्यासाठी 25 ₹ देण्यास तयार आहे यावरून (सफरचंदामध्ये त्या व्यक्तीला अधिक उपयोगिता वाटते असे म्हणता येईल.

उंची, खोली मोजता येते त्याप्रमाणे आपण आपण उपयोगिता

'યુટિલિટી' (પ્રમાણ) થી પરિચાળના મોડેલો થી.
ઉપા. ભગવાપાકુલ 10 યુટિલિટી ઉપયોગિતા મિલકતે.

(2) પ્રથમ વસ્તુ ઉપયોગિતા દ્વારા અસર :-
પ્રથમ વસ્તુ ઉપયોગિતા થી વસ્તુના ભાગ લેવાનું અર્થેથી અસર
આગળ પ્રથમ ભાગની ઉપયોગિતા વેગથી આગળ ભાગ
અસર
આ સંપત્તિના પરિણામ ભગવાપાકુલ મિલકતની ઉપયોગિતા
આગળ દુ.લા ભગવાપાકુલ મિલકતની ઉપયોગિતા થી
પરક સંધિલ

(3) ઉપયોગિતાની શ્રેણી - કરના થી :-
ભગવાપાકુલ ઉપયોગિતાની શ્રેણી કરના થી
ઉપા. ભાગના થી ભગવાપાકુલ 10 યુટિલિટી આગળ ભાગના
ભગવાપાકુલ 5 યુટિલિટી ઉપયોગિતા મિલકત અસર નર
પ્રથમ વસ્તુ મિલકત (10+5) એકલ 15 યુટિલિટી
ઉપયોગિતા મિલકત

(4) ઉપભોક્તા વિવેકી કહે :-
ઉપભોક્તા થી લાકાપર
વિચાર કરનારા કહે. વસ્તુ વિકાસ વિકાસ લેવામાંથી
લાભ લાભના પેલા આગળ વસ્તુપાકુલ મિલકતની
ઉપયોગિતા થી ભેદની નો ઉદભાવ કરના આપણા
મર્યાદિત સંપત્તિના વિવિધોગ કરના પ્રકારે કરના કી
લાભ લાભની લાભ સમાધાન મિલકત

① पैसा हा उपयोगिता मोजण्याचा सापण देण आहे -
अप्रत्यक्षपणे पैसाच्या सापण देण्या साहाय्याने मोजणा येते
आणि हा मासिक थांबी म्हणजे आहे हा प्रत्यक्ष किमतीतील
सवलती मागणी वाढवण्याने होणारा सवलत वसात
होण्यासाठी थांबी पैसांची सीमांत उपयोगिता दिवत
मागवेली आहे.

②.2) उपयोगिताचे प्रकार (Types of Utility)

① अंकवर्क उपयोगिता (Cardinal Utility)

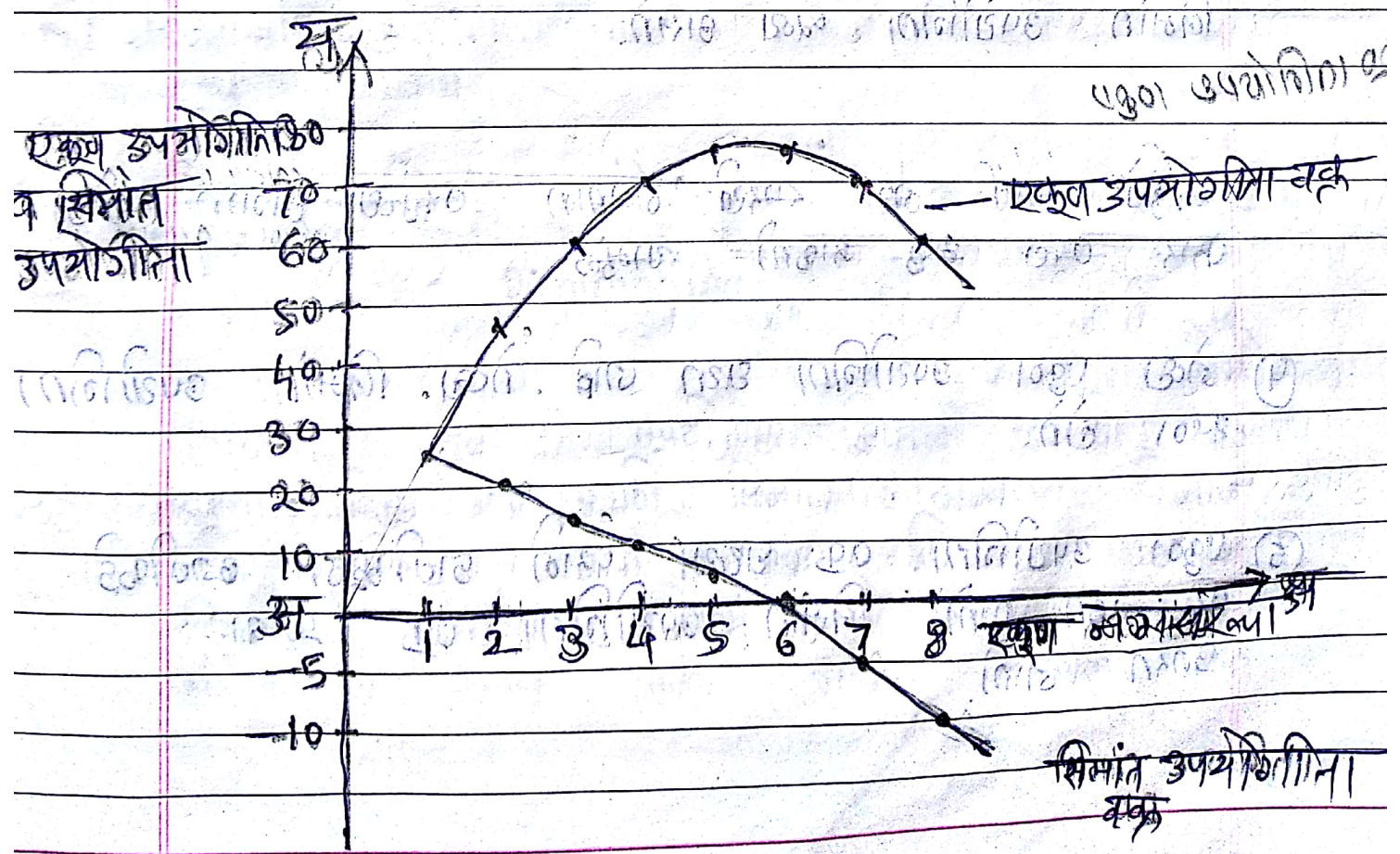
उपयोगिता लक्षात घेवारी अर्थशास्त्र शास्त्रज्ञ, जेल्स, वॉलरस
थांबी मांडलेले आहे. हा लक्षात घेवारी अर्थशास्त्र
शास्त्रज्ञ थांबी थांबी सुधारणा केलेल्या आहेत. या
विश्लेषणातून उपयोगिता संख्यात्मक सापण मोजता येते.
उदा. 1, 2, 3 अशा संख्या उपयोगिता प्रविण येते.

② क्रमवचक उपयोगिता (Ordinary Utility)

ही मासिक संख्यातून सल्ल्याती नीचे अंकां मोजताप
करता येत नाही अशी टिका करत सल्ल्यात हिणस
या अर्थशास्त्रज्ञांनी क्रमवचक उपयोगिता ही संख्यातून
मांडून समझती वक्र विश्लेषणातून विकास केला त्यांच्या
आगे उपयोगिता अंकां मोजता येत नाहीत वर वर प्रस्तावित
मिळवण्यातून समझातून उलटा करत क्रम वावरी सापण
असा.

आख्यांचे क्रम	एकूण उपयोजिता	सीमांत उपयोजिता
Q	TU	MU
1	25	25
2	45	20
3	60	15
4	70	10
5	75	5
6	75	0
7	70	-5
8	60	-10

उपयोजिता एक आणि सीमांत उपयोजिता एक स काढता येतील.

તરીલ સાધુની મ ય મસાવડ ઉપયોગિતા
 વાંચનારો મ ય મસાવડ સાંભળીને જાણ કરાવેલે મસાવડ
 જાણનારીલ માહિતીકુલાકુ પુણ ઉપયોગિતા વ લિમાં
 ઉપયોગિતા વક્ર કાલે મસાવડ રાવકુલ પુણ ઉપ
 ઉપયોગિતા વ લિમાં ઉપયોગિતા ચાંતીલ સંવદ્ય ઉદિચપમાની
 સ્વદ્ય કરના થેતી.

① પુણ ઉપયોગિતા હી ઉપયોગિતા જાણાયા લઈ જાણાપાકુલ
 મિલ્લાયા ઉપયોગિતાની લેરીજ મસાવડ નદ લિમાં ઉપયોગિતા
 હી વક્રસ્યા લિમાં મ્હંજીચ શેવરસ્યા જાણાપી ઉપયોગિતા
 મસાવડ.

② હુમીમસીસ હુમવાનીસ પુણ ઉપયોગિતા ઘરસા વક્રાની વાંચના જાણે
 નદ લિમાં ઉપયોગિતા કુમાક્રમારી ઘરસા જાણે.

③ પુણ ઉપયોગિતા જોલ્લુ લઈથીકુ વ ચિદ મસાવડ જોલ્લુ
 લિમાં ઉપયોગિતા શ્વદ્ય મસાવડ.

~~મસાવડો - લઈ - જાણ - સમજી - મસાવડ - વક્રસ્યા - જાણા - લઈ~~
~~કાંક - વક્ર - મસાવડ - મસાવડ - સમજી~~

④ જોલ્લુ પુણ ઉપયોગિતા ઘરસા જાણે . જોલ્લુ લિમાં ઉપયોગિતા
 ત્રસા થેતી.

⑤ પુણ ઉપયોગિતા વક્ર ઘરસા વક્રાની જાણીકુલ જાણીકુલ
 વક્ર વક્રા જાણે લિમાં ઉપયોગિતા વક્ર મસાવડ
 જાણા જાણે.

⑥ જેણે સિમાંગ ઉપયોગિતા વધુ અથવા અસહિત છે તેણે તેણે વધુ ઉપયોગિતા લવણીક અસરો વ સિમાંગ ઉપયોગિતા વધુ સ્વભાવિક છે તેને તેણે વધુ ઉપયોગિતા વધુ ઉપયોગિતા આગળ રાખે છે.

⑦ સરેરાશ ઉપયોગિતા - AU (Average Utility)
વધુ ઉપયોગિતા ઉપયોગિતા ઉપયોગિતા
અથવા વધુ ઉપયોગિતા ઉપયોગિતા ઉપયોગિતા
ઉપયોગિતા છે.

ઉપયોગિતા ઉપયોગિતા
ઉપયોગિતા ઉપયોગિતા ઉપયોગિતા
 $AU = \frac{U}{Q}$
ઉપયોગિતા ઉપયોગિતા ઉપયોગિતા
ઉપયોગિતા ઉપયોગિતા ઉપયોગિતા

ઉપા. આંખોના 5 ગણના લેવાથી વધુ 75 ઉપયોગિતા
મિલે છે. 12 75 ÷ 5 = 15 ઉપયોગિતા
ઉપયોગિતા છે.

* ઘટતી સિમાંગ

* ઘટતી સિમાંગ ઉપયોગિતા લેવાનું નિયમ - (1)
(Law of Diminishing Marginal Utility)

અથવા વધુ ઉપયોગિતા
અથવા વધુ ઉપયોગિતા ઉપયોગિતા
અથવા વધુ ઉપયોગિતા ઉપયોગિતા
અથવા વધુ ઉપયોગિતા ઉપયોગિતા
અથવા વધુ ઉપયોગિતા ઉપયોગિતા
અથવા વધુ ઉપયોગિતા ઉપયોગિતા
અથવા વધુ ઉપયોગિતા ઉપયોગિતા
અથવા વધુ ઉપયોગિતા ઉપયોગિતા

(a) निष्ठांगी विचार -

(1) डॉ. माधव -

" ब्राह्म परिच्छिती कथम असतात।
ज्योतीपदक असणाऱ्या कोणत्याही वस्तूच्या बाह्यात वाढ
झाली असता त्या वाढीपासून जो उपासक समाधार
मिळते तो वस्तूच्या बाह्यातील वाढीबरोबर घटत जाते "

(2) के. ई. सीलींग -

" ब्राह्म वस्तूचा अपभोग खिद देऊन
ज्योतीने एका - वस्तूचा अपभोग वाढविला असता त्या
वाढीबरोबर त्या वस्तूपासून मिळणारी निमांन उपयोगिता
घटत जाते "

(3) पॉल लॅंग्युवस -

" एखाद्या वस्तूचा अपभोग जास्तजास्त
वाढत जातो तसाच त्या वस्तूची निमांन उपयोगिता घटत
जाते "

(b) निष्ठांगी चर्चेचे (Assumption)

परिच्छितीत हा निष्ठांग अस्तमवास येतो. पुढील विधीवर

(1) उपभोगा विवेकी आहे -

उपभोगा आपल्या आपल्या आपल्या
आपल्या वस्तूंची पूर्तता तो सवा प्रकारे करतो की
त्यामुळे झाला जाणारा जास्त समाधार मिळतो.